

Les monedes i xapes catalanes de necessitat (VI)*

ANTONI TURRÓ I MARTÍNEZ

LES MONEDES DE NULLES

Continuant la descripció i l'anàlisi que anem fent de les poques monedes metàl·liques divisionàries locals que foren encunyades o que circularen durant la guerra del 1936-39 als Països Catalans, estudiarem avui les emeses a Nulles, comarca de l'Alt Camp.

Després d'una emissió de paper moneda amb els valors d'una pesseta i de 50 cèntims acordada per l'Ajuntament en sessió del dia 16 de març de 1937, i davant la ràpida deterioració d'aquests bitllets a causa del seu intens ús, la municipalitat decidí de buscar un material més resistent que el paper, i el 18 de juny de 1937 (data que no podem garantir amb exactitud) acordà de fer una emissió de monedes en metall amb una extensa gamma de valors, fet que permetria, a més, facilitar l'agilització dels canvis.

Així doncs, hom féu encunyar monedes dels valors d'una pesseta, 50 cèntims, 25 cèntims, 10 cèntims i 5 cèntims en xapa de llautó els tres primers valors i en xapa de zenc els dos darrers. En posar-se en curs aquestes monedes, foren recollits i retirats de la circulació els bitllets primerament emesos.

Malgrat les nostres recerques i investigacions, no hem pogut trobar cap document ni acord municipal que ens fixi d'una manera exacta i concreta la data d'emissió d'aquestes xapes, el tiratge de cada valor o bé l'import total emès, així és que l'avaluarem aproximadament en unes 4.000 pessetes, la qual cosa, teòricament, permetia a cada ciutadà de disposar de 5,80 pessetes fraccionàries, ja que la població de fet de Nulles l'any 1937 era de 690 habitants.

* Vegeu: Acta Numismàtica-11 (pàg. 223); Acta Numismàtica-12 (pàg. 211); Acta Numismàtica-13 (pàg. 187); Acta Numismàtica-14 (pàg. 257) i Acta Numismàtica-15 (pàg. 261).

No sabem com aquest Ajuntament aconseguí de trobar el metall que calia per a l'encunyació d'aquestes monedes en uns moments que aquest material era tan necessari per a les indústries de guerra, com tampoc no sabem quina casa les encunyà. Fóra molt possible que aquesta manca de documentació estigués relacionada amb aquesta dificultat, i imaginem els «equilibris» que l'Ajuntament hagué segurament de fer per a proveir-se d'una matèria prima tan indispensable per a les fàbriques d'armament.

Les monedes d'una pesseta, de llautó, són rodones, amb un diàmetre de 21 mm. Les de 50 cèntims, també de llautó, són octogonals, de mides 20×20 mm, i les de 25 cèntims, del mateix metall, són quadrades i també miden 20×20 mm.

Les monedes de 10 cèntims són rodones, amb un diàmetre de 21 mm, de planxa de zenc, i les de 5 cèntims són octogonals de mides 21×22 mm, també de zenc.

Totes aquestes monedes estan encunyades en incús per una sola cara, amb la llegenda «Ajuntament de Nulles» voltant el valor facial al centre, amb la unitat monetària escrita amb totes les lletres.

Assenyalem que tant les lletres com les xifres d'aquestes monedes foren esmaltades en negre per a facilitar-ne la lectura i identificació. Diem també que, si bé les peces rodones, tallades amb un trepà, són totes iguals, les altres, en ésser tallades amb cisalla, presenten lleugeres diferències de mides i de format. Remarquem a més que, per a les peces de llautó, fou utilitzada planxa de dues espessors diferents, una de les quals molt prima.

Per acabar advertim que hi ha actualment en el mercat moltes imitacions d'aquestes monedes de Nulles fabricades per desaprensus atrets per l'alta cotització d'aquestes xapes i cal anar molt en compte en adquirir-les.

LES MONEDES DE «LES MINES D'ARAN» DE BOSSOST

Les monedes emeses amb el nom de la seva comarca natural, la Vall d'Aran o sigui «Mines d'Aran» per la Companyia francesa que explotava les mines de Bossost (la mateixa companyia que també explotava les mines de Parsan a la Ribagorça Occidental) ja circulaven abans de la guerra per a ús interior de la seva cooperativa; però durant els anys del conflicte bèl·lic, davant l'escassetat de fraccionari, també foren utilitzades i acceptades per la població de Bossost, ja que completaven l'escala de valors dels bitllets emesos per l'Ajuntament, tot permetent així d'agilitzar els canvis.

Aquestes mines eren de blenda (sulfur de zinc) anomenat esfalerita, mineral de color groc fosc amb un esclat com el diamant que hom extreia de les mines de la Margalida, a prop de Bossost.

Encunyades a França (el text és en francès encara que sembli en català) aquestes monedes estan contramarcadas amb una E (Espanya) i en acabar-se la guerra continuaren circulant a la Cooperativa de les mines fins que aquestes foren tancades vers l'any 1950.

Aquestes xapes, dels valors de 50 cèntims, 10 cèntims i 5 cèntims, molt ben encunyades en relleu per ambdues cares, són de llautó. Al mig del camp central de l'anvers hon hi veu dos pics de minaire encreuats voltats per la llegenda «Mines d'Aran» i una floreta de cinc pètals com a separació de llegenda; i al revers, encerclat per una orla de puntets, tan sols hi consta el valor, amb xifres prou grans, i la lletra C inicial de cèntims.

No coneixem el tiratge de cada valor ni l'import total emès però l'estimarem en unes 800 pessetes el que permeté un suplement de divisionari a cada un dels 805 habitants de Bossost d'1 pesseta per cap.

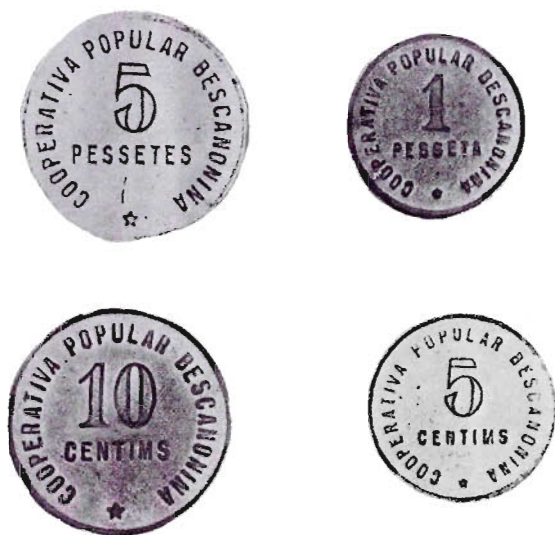
Les monedes de 50 cèntims són de forma rodona ondulada amb un diàmetre de 20 mm. Les de 10 cèntims són de format sisavat i fan 20 x 24 mm, i les de 5 cèntims, de format octogonal, mesuren 20 x 20 mm. Assenyalen que es troben peces de 50 cèntims amb un forat rodó prop del marge.

LES MONEDES DE BESCANÓ (Gironès)

Si tenim en compte la poca agilitat que donava als canvis el sol valor d'una pesseta del paper moneda emès per l'Ajuntament el 20 de maig de 1937, comprendrem fàcilment que la població utilitzés, acceptés i fes circular sense cap problema les monedes emeses l'any 1937 per la Cooperativa local «Popular Bescanonina» destinades, en principi, al seu ús interior, amb els valors de 5 pessetes, 1 pesseta, 10 cèntims i 5 cèntims, les quals facilitaren en gran manera les operacions de canvi de les petites transaccions comercials de la vida quotidiana.

No havent trobat, malgrat les nostres recerques, cap document oficial que s'hi referís, ignorem el tiratge de cada valor i l'import total emès, però el suposarem d'unes 6.000 pessetes, la qual cosa representaria un escreix de fraccionari per cap de 2,40 pessetes, ja que els cens de Bescanó l'any 1937 era de 2,494 habitants.

En aquestes monedes, totes rodones, encunyades en relleu per una sola cara, hi figura la llegenda circular «Cooperativa Popular Bescanonina» amb un estel de cinc puntes com a separació de llegenda voltant el valor de canvi gravat al centre del camp amb la unitat monetària escrita amb totes les lletres.

Les monedes de 5 pessetes tenen un diàmetre de 30 mm, i són de níquel com les d'una pesseta (el diàmetre de les quals és de 24 mm). En canvi, les monedes de 10 cèntims i de 5 cèntims són de llautó, amb un diàmetre de 30 mm i de 25 mm, respectivament.